

MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHDA IJTIMOIIY PSIXOLOGIK
QADRIYATLARNING O'RNI

Shukurova Gulnoz Muxammadovna

*Psixologiya va xorijiy tillar instituti psixologiya
(faoliyat turlari) yo'nalishi magistranti*

Annotatsiya

Ijtimoiy psixologik qadriyatlar milliy o'zlikni anglashda juda muhim rol o'ynayadi. Bu qadriyatlar insonning o'zining jamiyat, oila, do'stlar va boshqa insonlar bilan o'zaro munosabatlari, qadriyatlarini qanday shaklda qabul qilishini, o'zining o'zligini qanday yetaklashini belgilaydi. Ijtimoiy psixologik qadriyatlar insonning oila, do'stlar, jamoat va boshqalar bilan munosabatlari ustida ham katta ta'sir qiladi. Shuningdek, bu qadriyatlar insonning jamiyatdagi o'rinini, rolini tushunishga yordam beradi va o'zining o'zlikni o'rganishda muhim bo'ladi.

Kalit so'zlar; Komil inson ,o'zlik, jamiyat, oila, madaniyat, qadriyatlar, badiiy tasvirlar, ruhiy tajriba;

KIRISH

Ma'lumki , milliy g'oya milliylikning eng asosiy bosqichida turuvchi ma'naviy tushuncha, unda diniy, dunyoviy va ma'naviy bilimlar mujassam. Biz bu 3 bilimni birlashtirganimizda komillik yuzaga keladi. Komil insongina serqirra bilimga insondir, u har tomonlama yetuk bo'ladi. Shaxs milliy g'oyani o'zining milliyligidan topadi, o'zining dinidan topadi, o'zining o'zligidan topadi. Milliy g'oyada yetuk shaxs milliy o'zlikda ham yetuk bo'ladi. Milliy o'zlikni anglash deganda nimani tushunish lozimligini keltirib o'tsak. Insoniyatning tarixiy taraqqiyoti o'zo'zini anglash, eng avvalo, insoniy mavjudlikning mohiyatini ma'naviy voqyelik sha'n, qadrqimmat, obro' e'tibor, ornomus orqali namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Hayotning ma'no mazmuni, maqsadini tushunib yetish, o'zlikni anglashdan boshlanadi, Milliy g'oyada uning negizlari mujassam bo'lganligi uchun ham o'zlikni anglashga xizmat qiladi va birbiri bilan uzviy bog'liq. «

«O'zlikni anglash», «Milliy o'zlikni anglash» va «milliy istiqlol g'oyasi» uzviy birbiri bilan bog'liq tushunchalardir. Mustaqillik sharoitida o'zbek xalqining o'z o'zini anglashini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Negaki, chorakam bir asr davomida hukmronlik qilgan istibdod nazariyasi va mafkurasi o'z o'zini anglash hissini yo'qotib bordi. Milliy o'zligini anglash masalasi falsafada ishlanmadi. Buning sababi milliy o'zlikni anglash mustaqillik g'oyasi bilan bog'liq edi. Shunga ko'ra, milliy istiqlol g'oyasi tarixiy xotirani uyg'otish, o'tmishidan saboq chiqarish va o'zlikni anglash mezoni sifatida xalqimizning tub maqsadlari ifodasi va jamiyat

a'zolarini birlashtiruvchi royaga aylanishi mumkin. Sharq va G'arbda, Osiyo va Yevropa xalqlari hayotida ham o'zlikni anglash tuyg'usining uyg'onishi, ularning yuksalishiga, birlashishiga, boshqa xalqlar bilan ijobiy, o'zaro manfaatli hamkorlikka kirishuviga turtki bo'lgan. Shu nuqtai nazardan, milliy g'oyani milliy o'zlikni anglatuvchi omil deyish mumkin. Demak millat o'zini xalq sifatida, el sifatida anglamasa, u o'zining sha'ni, qadrqimmatini, or nomusi haqida qayg'urib, milliy g'urur va iftixor tuyg'usini to'la xis eta olmaydi.

ASOSIY QISM

Milliy o'zlik anglashda ijtimoiy psixologik qadriyatlar o'z-o'zidan juda katta o'rin egallaydi. Ijtimoiy psixologik qadriyatlar, bir kishi yoki bir jamiyatning o'ziga xos xususiyatlari, qadriyatlar, ma'naviyatlar va xayollarini ifodalaydi. Bu qadriyatlar, o'zlik, jamiyat, oila, madaniyat, diniy va boshqa omillar to'g'risida o'zining ko'rsatgichlarini ta'minlaydi.

Bir kishi milliy o'zlikni anglashda ijtimoiy psixologik qadriyatlar tushunchasiga ega bo'lganida, u o'z mamlakati, oilasi, din tarixi, adabiyoti, o'ziga xos xususiyatlari va boshqalar haqida o'ylash va his qilishga oid bo'lgan o'ziga xos qarashlar va qarorlar qabul etadi. Bu qadriyatlar o'zlikni shakllantirishda va o'z hayotini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Tarixiy ma'lumotlar: Hazrat Navoiyning "El netib topqay menikim, men o'zimni topmamon", —degan so'zlari bugungi kunda ham chuqur ma'no kasb etadi. Jamiyatning tayanchi —oddiy inson. Shuning uchun ham yurtboshimiz "Tafakkur" jurnali bosh muharriri bilan suhbatda "Mafkuraning shakllanishida kimning manfaatlari va qarashlari yuzaga chiqishi kerak",degan savol qo'yib, shunday javob bergan edi:"Dastavval O'zbekistonda yashayotgan, o'z taqdiri timsolida mingminglab kishilarning taqdirini mujassamlashtirgan vatandoshimizning o'gitini, uning orzu intilishlarini, bugun va ertangi kunga bo'lgan umidvorligini o'zimcha tasavvur qilishga urinib ko'rardim. O'zimni shu odamning o'rniga qo'yib, uning ko'zi, idroki, tafakkuri, yondashuvi bilan kelajakka qarardim"."O'zlikni anglash", "milliy o'zlikni anglash" va nihoyat "umumbashariy o'zlikni anglash" tushunchalari birbiridan ayri emas, balki birbiri bilan uzviy aloqador, birbirini taqazo etadi.

2. Lug'atlar va izohlar: Milliy o'zlikni anglashda ishlatiladigan so'zlar, ifodalar va ularning ma'nolari haqida to'liq tushuntiruvchi lug'atlar va izohlar kiritish juda muhimdir. Bu, foydalanuvchilarga ma'lumotlarni tushunish va ishlatishlariga yordam beradi.

3. Milliy adabiyot va folklordagi ma'lumotlar: Milliy adabiyot, qahramonlar, hikoyalar, va folklordan misollar ko'rsatish, milliy o'zlikni anglashda tushuntiruvchi ma'lumotlar qo'shishga yordam beradi. Bu, milliy o'zlikni haqiqiy tarzda tushunishga yordam beradi.

4. Insonlar va turmush tarzi: Milliy o'zlikni anglashda insonlar va ularning

turmush tarzi, kiyim-kechaklari, o'yinlari va hayot o'rnini ta'rifi yordam berishi kerak. Bu, milliy ma'rifatning amalga oshirilishini o'rganuvchilarga yordam beradi.

5. Milliy musiqa, raqs, va san'at: Milliy musiqa, raqs, san'at asarlari va ularning asosiy elementlari haqida ma'lumotlar qo'shish ham muhimdir. Bu, milliy o'zlikni anglashni qiziqarli qiladi va foydalanuvchilarga to'g'ri tushunishga imkon beradi.

6. Milliy taomlar va ovqatlari: Milliy o'zlikni anglashda milliy taomlar, ovqatlar va ularning tayyorlanishi, tarkibi, va ularning ma'qulli tushunchalari ham ko'rsatish kerak. Bu, milliy o'zlikni yaratishda katta ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

7. So'zlar, ifodalar va ma'nolar bo'yicha misollar: Milliy o'zlikni anglashda so'zlar, ifodalar va ularning ma'nolari bo'yicha misollar qo'shish, ularni kontekstda ishlatishga yordam beradi va tushuntiruvchi maslahatlar bilan birgalikda ma'lumotlarni tushunishga olib keladi.

8. Tarixiy mamlakatlar bo'yicha o'zliklar: Milliy o'zlikni anglashda turli tarixiy va joriy mamlakatlarga xos o'zliklarni ta'riflash va tanishtirish muhimdir. Bu, milliy o'zlikning joriy va amalda qanday ko'rinishini tushunishga yordam beradi.

9. Maqbul tadbirlar va marosimlar: Milliy o'zlikni anglashda maqbul tadbirlar, bayramlar, va marosimlar haqida ma'lumotlar berish ham juda muhimdir. Bu, milliy o'zlikni tushuntirishda va o'rganuvchilarni milliy o'zlik bilan bog'liq bo'lgan jismoniy va ruhiy tajriba bilan bog'lab borishga yordam beradi.

Shaxs muammosiga ijtimoiy-psixologik yondashishning o'ziga xosligi shundaki, u turli guruhlar bilan bo'ladigan turli shakldagi o'zaro munosabatlarning oqibati sifatida qaraladi. Ya'ni Ijtimoiy psixologiya, avvalo, biror guruhning a'zosi hisoblangan shaxs xulq-atvori qanday qonuniyatlarga bo'ysunishini, shaxsning muloqotlar sistemasida olgan ta'sirlari uning ongida qanday aks topishini o'rganadi. Guruhning shaxs psixologiyasiga ta'siri qay yo'sinda sodir bo'lishi ijtimoiy psixologiyada sotsializatsiya muammosi bilan uzviy bog'liq bo'lsa, bu ta'sirlarning shaxs xatti-harakatlari, xulqida bevosita qanday namoyon bo'lishi ijtimoiy yo'l-yo'riqlar muammosi bilan bog'liqdir. Ana shular asosida shaxsda shakllanadigan fazilatlar va ularning turli tipdagi shaxslarda namoyon bo'lishini aniqlagan holda, shaxs xulq-atvorini boshqarish mexanizmlarni ishlab chiqish Ijtimoiy psixologiyaning asosiy vazifalaridan biridir.

Shaxs psixologiyasining shakllanishiga u mansub bo'lgan ma'lum bir ijtimoiy guruhlarining munosabatlari ham o'z ta'sirini ko'rsatadi. Bunday o'zaro ta'sir va muloqot jarayonida shaxslarning bir-biriga ta'siri sodir bo'lishi bilan birgalikda, jamiyatga, mehnatga, odamlarga, o'zining shaxsiy sifatlariga nisbatan o'z qarashlariga, ijtimoiy ustanovkalariga ta'sir o'tkazishi sodir bo'ladi. Ma'lum bir ijtimoiy muhitda yashar ekan, shaxs u yerda o'ziga xos o'ringa, obro'ga, rolga ega bo'ladi. Hozirgi zamon ijtimoiy psixologiyasi sohasida shaxsni o'rganish ustida olib borilayotgan tadqiqotlar masalasi, ayniqsa bu boradagi amaliy vazifalar ijtimoiy

psixologiya fanining markazida turuvchi psixologik va sotsiologik yondashuv yo'nalishlari asosida hal qilinmoqda. Masalan, Amerika va boshqa barcha g'arb davlatlarida shaxsni o'rganishga nisbatan ikki xil ijtimoiy psixologiya - «Psixologik ijtimoiy psixologiya» va «Sotsiologik ijtimoiy psixologiya» mavjud. Bu yo'nalishlar bir-biriga o'xshasada, ularning bir-biridan farqli jihatlari ham mavjud. Ya'ni psixologik ijtimoiy psixologiya shaxs va faoliyat, muomala, shaxslararo munosabat, shaxsning ijtimoiy-psixologik tuzilishi, shaxsning kognitiv, konativ, xulq-atvor imkoniyatlarini o'z ichiga olgan ijtimoiy ustanovkalar, shaxs va jamoaning ijtimoiy-ruhiv kechinmalari kabi muammolar ustida tadqiqot olib borishni maqsad qilib olgan bo'lsa, sotsiologik ijtimoiy psixologiyada esa ko'pincha jamiyatning ijtimoiy qatlamlarini tahlil qilish, xalqlar psixologiyasi, ommaviy hodisalar psixologiyasi, sinflar, guruhlar, gumanistik psixologiya kabilarga alohida urg'u beriladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, milliylikni anglagan holda juda ko'p qadriyatlarni saqlab qolish mumkin. Milliy o'zlikni anglagan holda esa milliy g'oyani anglash mumkin. Milliy qadriyatlar tabiatiga ko'ra, tor doiralar bilan cheklanib qolmaydi, balki rivojlanib, turmush jarayonlaridan o'tib, yangilanib, boshqa xalqlar qadriyatlarining yutuqlari bilan to'ldirilib, boyib boradi. Bizga ma'lumki xalqimizning ming yillardan beri sayqallanib muhimligi jihatidan o'zining ahamiyatini saqlab kelayotgan o'ziga xos milliy qadriyatlar tizimi mavjud. Bu qadriyatlar tizimi, yillar, zamona zayllari, turli ijtimoiy va siyosiy jarayonlar ta'sirida shakllanib kelmoqda. Milliy qadriyatlarimiz millatimizning naqadar muhim, jozibador, insoniyat hayoti uchun dolzarb ahamiyatga ega ekanligini takror isbotlab, millat ruhini o'zida aks ettirib kelmoqda. Bu qadriyatlar tizimini millat taraqqiyotining asosiy omili deb ta'kidlash o'rinli. Qadriyatlar xalqimizning bebaho boyligidir. Uni avaylab-asrash, rivojlantirish, boyitish har bir yurtdoshimizning muqaddas burchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar (O'quv qo'llanma). T.;
2. Пўлатов Х. Мустақиллигимиз қадриятлари. “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетаси. –Тошкент, 2018.-Б.
3. O'zbekiston Respublikasi entseklpediyasi.-T., Fan, 2009
4. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Tarbiyada innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). - T.: "Iste'dod" jamg'armasi, 2009. -160 b.